Slengiai Cemetery

In 2023, the NE part of the buffer subzone of the Slengiai cemetery (Klaipėda district, W Lithuania) was investigated utilizing both the excavation of a 155.85 m² area (trenches and test pits) and a metal detector survey of an additional 1,140 m² area (Fig. 1). Two graves (42 and 43) were found in test pit 2 and trench 4. Grave 42 contained fragments of horse teeth and an iron artefact (probably a bridle bit) (Figs. 2–3), but no human bones or additional grave goods. The size of the grave suggests that the burial was probably that of an unburnt adult male, with individual horse body parts placed alongside as grave goods. The grave dates from the 2nd century BC to the early 1st century AD. Grave 43 was disturbed, but it likely belonged to a child or an adolescent (Fig. 5). Its sole grave good was a fragment of an iron pin (?). During the survey of the surrounding area, several artefacts dating from the 1st to the 4th century were collected from disturbed graves (Fig. 4). Therefore, grave 43 could be ascribed to the same period. Five pits ranging from 26 x 25 cm to 1.3 x 0.65 m in size were excavated in trenches 2 and 4, but they yielded no finds. The purpose and dating of the pits remain indeterminate.

A survey of a 1,140 m² area around the cemetery yielded several finds dating back to the 2nd–3rd centuries. In light of the results of this investigation, the boundaries of the protected area of the Slengiai cemetery must be amended.

Gediminas Petrauskas

Žvalgomieji tyrimai Suginčiuose

2022 m. į KPD Šiaulių teritorinį skyrių pateko dirbamuose Suginčių kaimo laukuose (Akmenės r., Naujosios Akmenės kaimiškoji sen.) privataus asmens metalo ieškikliu aptiktų archeologinių radinių. Remiantis prie dirbinių nurodytomis radaviečių koordinatėmis, radiniai buvo surinkti 4 skirtingose Suginčių kaimo vietose. Dėmesį atkreipė pačiame Lietuvos ir Latvijos Respublikos pasienyje, teritorijoje tarp Vadaksties kairiųjų intakų Kūlupio ir Miežupio, nurodyta radimvietė, kurioje buvo rasti net 79 II a. pabaigos–XVII a. radiniai.

Iki šiol Suginčiuose tyrinėtas V–VIII a. kapinynas (UK 42089) (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 542–548; Petrauskas G., Vadaksties–Miežupio mikroregionas, arba žvilgsnis į dar nepažintą Žiemgalos dalį, *Prakalbinta priešistorė*, Klai-

1 pav. Archeologinių tyrimų Suginčiuose akimirka. G. Petrausko nuotr.

Fig. 1. Excavations in progress.

2 pav. Suginčių geležies amžiaus ir naujųjų laikų radimvietė II iš P. G. Petrausko nuotr.

Fig. 2. Suginčiai Iron Age and Modern Age findspot II, viewed from the S.

pėda, 2024, p. 48–51), užfiksuotos bronzos amžiaus ir geležies amžiaus dirbinių radimvietės (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 503–504). Miežupio kairiojo kranto aukštumoje nurodyta radimvietė įvardinta kaip Suginčių geležies amžiaus ir naujųjų laikų radimvietė II, o radinių pobūdis ir skaičius leido tikėtis šioje vietoje buvus kapų. Radimvietę ir Suginčių kapinyną (PV) skiria 850 m atstumas.

Siekdami nustatyti tikslią radimvietės, kaip spėjamo kapinyno, vietą, dydį ir chronologiją, atskleisti joje slypinčias archeologinio pobūdžio vertingąsias savybes, 2023 m. rugpjūčio 28 d.–rugsėjo 5 d. LNM ir VšĮ Akmenės istorijos muziejus surengė žvalgymus ir žvalgomuosius tyrimus (1 pav.). Metalo ieškikliu išžvalgyta apie 3,83 ha dydžio teritorija, ištirtos 3 perkasos (30 m^2 plotas). Į KPD Šiaulių teritorinį skyrių patekę dirbiniai saugomi ŠAM, archeologinių tyrimų metu aptikti radiniai perduoti į LNM.

Žvalgymai atlikti Miežupio kairiojo kranto aukštumoje ir jos Š šlaite, taip pat dar vienos nežymios kalvelės Š dalyje (2 pav.). Tai 240x165 m dydžio V–R kryptimi (80–260°) pailgas stačiakampis plotas, kurio Š riba sutapatinta su aukštumos šlaito apačioje augančiais medžiais, o V ir R driekėsi iki dirbamų laukų ribos. Žvalgymų ploto P riba dirbtinė, aiškesnių orientyrų neturėjo. Šio tyrimų etapo metu

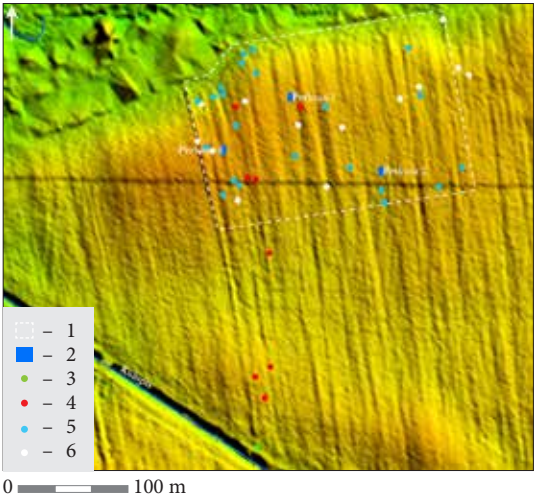

3 pav. Archeologinių tyrimų Suginčiuose situacijos planas: 1 – žvalgytas plotas; 2 – ištirtas plotas; 3 – 2018 m. žvalgymų radiniai (XII–XIV a.); 4 – iki XIV a. radiniai; 5 – XVI–XVIII a. radiniai; 6 – XIX–XX a. radiniai. G. Petrausko brėž.

Fig. 3. Area plan of the exploratory excavations in Suginčiai: 1 – surveyed area; 2 – excavated area; 3 – finds collected during a 2018 survey (12th–14th centuries); 4 – pre-14th-century finds; 5 – finds from the 16th–18th centuries; 6 – finds from the 19th–20th centuries.

aptikti 43 ypatieji radiniai, dar dviejų radinių vietoje vėliau buvo ištirtos perkasos. Didžiausias radinių telkinys užfiksuotas žvalgymų ploto V dalyje, tuo metu jo Š ir PR kraštuose radinių nerasta visai (3 pav.).

Iš žvalgymų plote aptiktų radinių vos 7 datuojami XIV a. ir ankstesniu laikotarpiu. Tai lankinės aguoninės segės lankelio fragmentas, pasaginės segės liežuvėlio apvijos dalis, smeigtuko adatos gabalėlis, juostinės apyrankės fragmentas, žiedas pastorinta priekine dalimi (4 pav.), rombo formos kabutis (5 pav.) ir peilio įkotė. Šie radiniai rasti žvalgymų ploto vidurinėje, V ir P dalyse, o lankinės aguoninės segės ir smeigtuko dalių radimvietes skyrė 7,45 m atstumas. Atskirai minėtina neaukštoje kalvelėje į P nuo žvalgymų ploto ribos aptikta pasaginė segė stilizuotais gyvuliniais galais (6 pav.), žvangutis ir pailgas stačiakampis diržo apkalas. Šie radiniai telkėsi 54–80 m atstumu į Š nuo Kūlupio upelio vagos, o 2018 m. už 45–73 m į P nuo jų buvo užfiksuota dar vienos pasaginės segės stilizuotais gyvuliniais galais radimvietė (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 503–504, pav. 11).

Didžiausią žvalgymų radinių grupę sudaro pavieniai XVI–XVIII a. radiniai: juostinis žiedas, D raidės formos sagtis, 2 apskritos sagtelės, įtveriamojo ir kriauninių peilių dalys, apskritas, netaisyklingas keturkampis, rombo formos profiliuotas apkalai ir dar vieno ornamentuoto apkalo fragmentas, stačiakampio dirbinio dalis, vario lydinio skardelė,

0 2 cm

4 pav. Žiedas pastorinta priekine dalimi. G. Petrausko nuotr.

Fig. 4. A ring, thicker at the top.

0 2 cm

5 pav. Rombo formos kabutis. G. Petrausko nuotr.

Fig. 5. A rhomboid pendant.

0 2 cm

6 pav. Pasaginė segė stilizuotais gyvuliniais galais. G. Petrausko nuotr.

Fig. 6. A penannular brooch with zoomorphic terminals.

86 g svorio stačiakampis pusiau apskrito pjūvio vario lydinio žaliavos fragmentas ir 8 monetos. Tai Lenkijos Zigmanto III 1622 m. arba 1623 m. 3 grašiai, 3 LDK ir Lenkijos Jono Kazimiero šilingai, Švedijos Karolio XI 1684 m. ir Karolio XII 1709 m. 1 erė, Padeborno Franco Arnoldo 1716 m. 1/12 talerio ir nenustatyta biloninė monetos. Šio laikotarpio radinių daugiausia būta žvalgymų ploto V pusėje, kiek mažiau – likusiose ploto dalyse.

Atskirai radinių grupei skiriami XIX–XX a. radiniai: 6 monetos, 3 sagos ir 2 plombos (viena datuojama 1922 m. ir skiriama Virbalio muitinei). Minėtinos Rusijos imperijos Nikolajaus I 1842 m. ir 1853 m. 1 kapeikos, nenustatytų metų 2 arba 3 kapeikų, Lietuvos Respublikos 1925 m. 20 centų, Trečiojo reicho 1 pfenigo, TSRS 1952 m. 3 kapeikų, 1957 m. 15 kapeikų ir 1980 m. 2 kapeikų nominalo monetos.

Žvalgomųjų tyrimų metu žvalgymų ploto vidurinėje, V ir PR dalyse ištirtos 3 5x2 m dydžio perkasos. Vieta pirmajai ir antrajai perkasoms atitinkamai parinkta žvalgant aptikto žiedo pastorinta priekine dalimi ir rombo formos kabučio vietoje, tuo metu trečioji perkasa tirta šalia XVI–XVIII a. radinių telkinio. Be jau minėto žiedo ir kabučio, rusvame ir juosvame armenyje rasti vos 3 radiniai: akmeninis ovalus trintuvas, tarp 1540 m. ir 1547 m. nukaldintas Rygos vyskupystės (Kuoknesės) Vilhelmo Brandenburgiečio šilingas ir vario lydinio skardelė. Per-

kasoje 1 ir 2 armens apačioje išryškėjo arimo vagų likučiai, perkasoje 2 42–45 cm gylyje (H_{abs} 83,00–83,03 m) užfiksuota 1x0,32 m dydžio iki 14 cm gylio pilkšvo degėsingo priesmėlio dėmė be radinių.

Žvelgiant į KPD Šiaulių teritorinį skyrių perduotus Suginčių radimvietės II radinius, atkreiptinas dėmesys, kad net 52 iš šių radinių datuojami I tūkst.–II tūkst. pradžia. Antai II a. pabaigai–III a. I pusei skiriamas antkaklės kūgelis, V–VII a. – lankinės segės buoželė, juostinės ir storagalė apyrankės (7:1 pav.), geriamojo rago smaigalio apkalo dalis, VIII–XI a. – kryžinio smeigtuko dalis, XI–XIV a. – pasaginės segės aguoniniais, daugiakampiais, grybo formos, žvaigždiniais galais ir jų dalys, smeigtukas rozetine galvute (7:2 pav.), žiedas rombo formos priekine dalimi, trikampiai ir rombo formos kabučiai, masyvūs žvangučiai, kalavijo skersinis ir makštų galo apkalas (8 pav.). Be šių radinių, rasti antkaklių lankelių gabalėliai, geriamojo rago angos apkalų dalys, įvija ir susilydę vario lydinio dirbinių fragmentai.

Likę radimvietės radiniai datuojami XV–XVIII a. arba jų chronologija yra neaiški. Minėtini juostiniai (vienas su įrašu IHS), paplatinta ir paplatinta karpyta priekine dalimi žiedai, sagos, apskrita ir ovali sagtys, sagties liežuvėlis, piniginės ir kiti apkalai (9 pav.), grandis, ruošinių dalys, plokštelė, skardelė ir neaiškios paskirties dirbinių fragmentai.

Suginčių geležies amžiaus radimviete III laikoma į KPD Šiaulių teritorinį skyrių perduotos tautų kraustymosi laikotarpio lankinės segės dalies radimo vieta. Tai 400 m į P nuo Vadaksties ir 127 m į ŠR nuo Kūlupio nutolusi vieta šio upelio dešiniajame krante iškilusios nežymios kalvelės Š šlaite. Radimvietę nuo žvalgant aptiktų Vikingų laikotarpio radinių – pasaginės segės stilizuotais gyvuliniais galais, žvangučio ir diržo apkalo – skiria 124–136 m atstumas, o

7 pav. Suginčių geležies amžiaus radimvietės II radiniai: 1 – storagalė apyrankė; 2 – smeigtuko rozetinė galvutė. G. Petrausko nuotr.

Fig. 7. Finds from Suginčiai Iron Age findspot II: 1 – a bracelet with thickened terminals; 2 – the rosette head of a pin.

8 pav. Suginčių geležies amžiaus radimvietės II radiniai: 1 – kalavijo skersinio dalis; 2 – kalavijo makštų galo apkalas. G. Petrausko nuotr.

Fig. 8. Finds from Suginčiai Iron Age findspot II: 1 – a piece of a sword crossguard; 2 – a scabbard chape.

9 pav. Suginčių geležies amžiaus radimvietėje II aptikti piniginės apkalai. G. Petrausko nuotr.

Fig. 9. Purse fittings from Suginčiai Iron Age findspot II.

2018 m. užfiksuota tokio pat tipo pasaginės segės radimo vieta yra už 143 m į PV nuo radimvietės.

Suginčių geležies amžiaus radimvietė IV – tai kairiajame Kūlupio krante aptikto kryžinio smeigtuko radimo vieta. Ši radimvietė nuo radimvietės III (ŠR) nutolusi 513 m atstumu. Suginčių geležies amžiaus radimvietė V, kurioje

buvo rasta II a. pabaiga–III a. pradžia datuojama laiptelinė segė (10 pav.), yra 2,36 km į P nuo Radimvietės IV, 526 m į PV nuo Vėžupio ir 165 m į Š nuo kanalizuoto bevardžio upelio.

Iš viso Suginčiuose atlikus žvalgymus ir žvalgomuosius tyrimus aptikti 48 ypatieji radiniai, iš jų 11 datuojama I tūkst. pabaiga–XIV a., 24 – XVI–XVIII a., dar 13 kilę iš XIX–XX a. laikotarpio. Kapų ir archeologiniu požiūriu vertingo kultūrinio sluoksnio nerasta, aptikti radiniai yra atsitiktinio pobūdžio. Pavieniai XVI–XVIII a. radiniai turi būti siejami su tuo metu Suginčių apylinkėse vykusiais apgyvenimo procesais. Tyrimų metu aptiktų ir į KPD Šiaulių teritorinį skyrių patekusių radinių komplektai sutampa tik iš dalies. Šiuos komplektus vienija XVI–XVIII a. radiniai, tačiau XIV a. ir ankstesniu laikotarpiu datuojamų dirbinių pobūdis, skaičius ir įvairovė skiriasi. Manoma, kad tarp privataus asmens surinktų ir perduotų Suginčių radimvietės II radinių buvo įmaišyta radinių iš kitų vietovių.

10 pav. Suginčių geležies amžiaus radimvietėje V aptikta laiptelinė segė. G. Petrausko nuotr.

Fig. 10. A ladder brooch from Suginčiai Iron Age findspot V.

Exploratory Excavations in Suginčiai

In 2023, the LNM and the Akmenė History Museum explored the Suginčiai Iron Age and Modern Age findspot II (Akmenė district, N Lithuania) (Figs. 1, 2) in order to determine the exact location, size, chronology, and archaeological significance of the findspot – a potential burial site – where a private citizen recovered and passed on some artefacts to the KPD. A metal detector was used to survey an area of approximately 3.83 ha, and 3 trenches (30 m^2) were excavated (Fig. 3).

The investigation yielded 48 special finds: 11 were dated from the late 1st millennium to the 14th century (Figs. 4–6); 24 to 16th–18th centuries; and 13 to the 19th–20th centuries. No graves and no archaeologically significant cultural layers were identified, and the finds were random in nature. Individual finds from the 16th–18th centuries should be attributed to the settlement processes that took place in the vicinity of Suginčiai at that time. There was only a partial overlap between the assemblages collected by archaeologists and the private citizen (Figs. 7–10). Both assemblages contained finds from the 16th–18th centuries, but there was a marked difference in the nature, number and variety of pre-14th-century artefacts. It is possible that some artefacts passed on by the private citizen came from sites other than Suginčiai findspot II.